

POSTANOWIENIE

Dnia 7 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek

w sprawie W. J. – sędziego Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w B. w stanie spoczynku

po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej

na posiedzeniu w dniu 7 lutego 2024 r.

wniosku prokuratora Instytutu Pamięci Narodowej Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w W. o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej

w przedmiocie właściwości

na podstawie art. 35 § 1 k.p.k. w zw. z art. 128 ustawy z 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz. U. z 2023 r., poz. 217) – dalej: u.s.p.

postanowił:

**stwierdzić swą niewłaściwość i sprawę przekazać
Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu w Warszawie**

UZASADNIENIE

Prokurator Instytutu Pamięci Narodowej Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w W. w dniu 25 sierpnia 2023 r. złożył w Sądzie Najwyższym Izbie Odpowiedzialności Zawodowej wniosek o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej W. J., sędziego Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w B. w stanie spoczynku, wobec podejrzenia dopuszczenia się przez tego sędziego czynu zabronionego polegającego na tym, że 1 czerwca 1982 r. w B. jako funkcjonariusz państwa kumunistycznego – przewodniczący składu Pomorskiego Okręgu Wojskowego w B. – dopuścił się popełnienia zbrodni

komunistycznej, będącej jednocześnie zbrodnią przeciwko ludzkości w ten sposób, że przekroczył swoje uprawnienia poprzez nieuwzględnienie zażaleń H. S., K. M. i T. K., podejrzanych o czyny z art. 278 § 1 w zw. z art. 276 § 1 k.k. z 1969 r., na postanowienia prokuratora Wojskowej Prokuratury Garnizonowej w S. odpowiednio z 19, 20 i 25 maja 1982 r. o zastosowaniu wobec nich środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania na okres trzech miesięcy od dnia zatrzymania, co stanowiło poważną represję wobec osób wyrażających poglądy polityczne odmienne i krytyczne w stosunku do panującego wówczas ustroju i poczynąń ówczesnej władzy totalitarnej, a także było działaniem na szkodę interesu publicznego i prywatnego pokrzywdzonego, które to zachowanie wyczerpuje ustawowe znamiona przestępstwa z art. 231 § 1 k.k. i art. 189 § 2 k.k. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej (t.j. Dz. U. 2023, poz. 102).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zważywszy na fakt, że Sąd Najwyższy w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, ani też w żadnej innej Izbie, nie jest właściwy do rozpoznania wniosku prokuratora, sprawę należało przekazać zgodnie z właściwością Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu w Warszawie, uwzględniając wynikający z art. 35 § 1 k.p.k. obowiązek sprawdzania kwestii właściwości na każdym etapie postępowania.

Zgodnie z treścią art. 181 Konstytucji RP sędzia nie może być, bez uprzedniej zgody sądu określonego w ustawie, pociągnięty do odpowiedzialności karnej ani pozbawiony wolności.

Nie ulega wątpliwości, że ustawa z dnia 25 lipca 2002 r. Prawo o ustroju sądów administracyjnych (Dz.U. z 2022, poz. 2492; dalej: u.s.a.) nie zawiera przepisów, których przedmiotem jest postępowanie w przedmiocie uchylenia immunitetu sędziego sądu administracyjnego. Z drugiej jednak strony w art. 48 u.s.a. znajdują się przepisy, których przedmiotem jest ogólna regulacja dotycząca ustroju sądownictwa dyscyplinarnego sądów administracyjnych. Z regulacji tej wynika m.in., że Naczelny Sąd Administracyjny rozpoznaje sprawy dyscyplinarne sędziów sądów administracyjnych i asesorów, a więc przede wszystkim to, że Sąd ten jest sądem dyscyplinarnym, na co zresztą wprost wskazuje art. 9 u.s.a. Według

art. 29 § 1 u.s.a., w sprawach nieuregulowanych w ustawie do wojewódzkich sądów administracyjnych oraz m.in. sędziów tych sądów stosuje się odpowiednio przepisy o ustroju sądów powszechnych. Z art. 29 § 1 u.s.a. wynika zatem, że zasady odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziego wojewódzkiego sądu administracyjnego określone są w Prawie o ustroju sądów powszechnych, a tryb postępowania w sprawach dyscyplinarnych w sposób pełny uregulowany jest także w tym akcie prawnym; ustawa o Sądzie Najwyższym zawiera jedynie częściowe uregulowanie dotyczące postępowania dyscyplinarnego.

Konieczne jest jednak podkreślenie, że tryb postępowania w sprawach dyscyplinarnych sędziów sądów administracyjnych, w myśl przepisów, do których odsyła art. 29 § 1 (w zakresie sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego natomiast art. 49 § 1 u.s.a.), ma zastosowanie w postępowaniu dyscyplinarnym prowadzonym przed właściwym sądem dyscyplinarnym, a tym sądem bez wątplenia, jak już wyżej odnotowano, jest Naczelny Sąd Administracyjny.

Na podstawie przepisów, do których odsyłają art. 29 § 1 i 49 § 1 u.s.a., znajdujących się w Prawie o ustroju sądów powszechnych oraz w ustawie o Sądzie Najwyższym, tj. przepisów objętych odesłaniem, nie można zatem ustalać, który sąd jest sądem dyscyplinarnym sędziów sądów administracyjnych oraz jaka jest jego zasadnicza właściwość, gdyż kwestia ta została uregulowana wprost w ustawie Prawo o ustroju sądów administracyjnych, a więc z natury rzeczy nie mogła być objęta odesłaniem.

Oczywiście nie podlega kwestii, że sprawa o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej nie jest sprawą dyscyplinarną, a sprawą o szczególnym przedmiocie, jakim jest właśnie zgoda na to, by sędzia odpowiadał za przestępstwo na zasadach ogólnych, a więc przed sądem powszechnym. Okoliczność ta nie wpływa jednak na stanowisko, który sąd jest właściwy w sprawie immunitetowej sędziego sądu administracyjnego.

W myśl art. 80 § 1 u.s.p. sędzia nie może być zatrzymany ani pociągnięty do odpowiedzialności karnej bez zezwolenia właściwego sądu dyscyplinarnego. Przepis ten, co wynika z ustawy, w której się znajduje, ma zastosowanie wprost dla sędziów sądów powszechnych, zaś na skutek odesłania zawartego w art. 29 § 1 u.s.a., także do sędziów wojewódzkich sądów administracyjnych. Nie oznacza to

jednak, że w wypadku sędziego każdego sądu postępowanie w przedmiocie uchylenia immunitetu będzie toczyło się przed sądem określonym w Prawie o ustroju sądów powszechnych.

Postępowanie przewidziane w art. 80 § 1 u.s.p. ma się bowiem toczyć przed właściwym sądem dyscyplinarnym, a jeżeli z przepisów szczególnych wynika właściwość różnych sądów dyscyplinarnych dla sędziów różnych sądów, to różne sądy będą właściwe do rozpoznania sprawy immunitetowej. Jeżeli chodzi o sędziów sądów powszechnych, do rozpoznania wniosku o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności dyscyplinarnej właściwy jest Sąd Najwyższy, na co wskazuje art. 110 § 2a u.s.p. Co do sędziów sądów wojskowych, sądem dyscyplinarnym w pierwszej instancji jest co do zasady sąd dyscyplinarny przy wojskowym sądzie okręgowym, wyjątkowo Sąd Najwyższy w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej, w drugiej instancji zaś Sąd Najwyższy w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej (art. 39a § 1 ustawy z 21 sierpnia 1997 r. Prawo o ustroju sądów wojskowych – Dz. U. z 2022 r., poz. 2250). Jednakże z regulacji wprost odnoszącej się do właściwości sądu dyscyplinarnego do podjęcia uchwały w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego sądu wojskowego, zawartej w art. 39a § 2a, wynika że sądem tym jest Sąd Najwyższy Izba Odpowiedzialności Zawodowej. Co do sędziów Sądu Najwyższego to fakt, iż ten Sąd jest sądem dyscyplinarnym dla tych sędziów wynika z art. 73 § 1 u.SN, przy czym w zakresie postępowania w przedmiocie uchylenia immunitetu na właściwość Sądu Najwyższego dla sędziów tego Sądu wskazuje także art. 55 u.SN.

Pomimo, że według art. 27a § 2 u.SN do właściwości Izby Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego należą także sprawy o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub tymczasowe aresztowanie m.in. sędziów i asesorów sądowych, bez ograniczenia podmiotowego, jednak rozwiązanie takie należy łączyć z pozytywnie określoną właściwością Izby Odpowiedzialności Zawodowej w sprawach dyscyplinarnych, która w art. 27a § 1 pkt 1 lit. a) i b) u.SN została ograniczona do postępowań dyscyplinarnych sędziów Sądu Najwyższego oraz postępowań dyscyplinarnych prowadzonych na podstawie ustaw Prawo o ustroju sądów powszechnych i Prawo o ustroju sądów wojskowych. Systemowo można zatem uznać Sąd Najwyższy za sąd dyscyplinarny tylko w

takich sprawach, w których właściwość Sądu Najwyższego jako sądu dyscyplinarnego została wyraźnie pozytywnie określona.

Nie ma natomiast w obowiązujących przepisach pozytywnych regulacji, które wskazywałyby, że Sąd Najwyższy jest sądem dyscyplinarnym dla sędziów sądów administracyjnych, a z art. 9 u.s.a. wynika wprost, że sądem takim jest Naczelny Sąd Administracyjny.

Za stanowiskiem wyrażonym w niniejszym postanowieniu przemawia również argument systemowo-funkcjonalny przywołany przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z 29 marca 20023 r., I ZI 11/23, związany ze stosowaniem w postępowaniu dyscyplinarnym sędziów sądów administracyjnych regulacji zawartych w ustawie Prawo o ustroju sądów powszechnych. Według art. 119 u.s.p., jeżeli przewinienie zawiera znamiona przestępstwa, sąd dyscyplinarny z urzędu rozpoznaje sprawę w zakresie zezwolenia na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej i wydaje uchwałę, o której mowa w art. 80 § 1, co nie wstrzymuje biegu postępowania dyscyplinarnego. Oznacza to, że skoro Naczelny Sąd Administracyjny jest sądem dyscyplinarnym dla sędziów sądów administracyjnych (art. 9 u.s.a.), w sprawie, o której mowa w art. 119 u.s.p. jest z urzędu zobowiązany do podjęcia decyzji w przedmiocie zezwolenia na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej. Uwzględniając zatem treść art. 9, art. 48 § 1 u.s.a. oraz art. 119 u.s.p. w zw. z art. 49 § 1 u.s.a., nie sposób zaakceptować sytuacji, w której istnieje możliwość wydania decyzji co do zezwolenia na uchylenie immunitetu sędziego sądu administracyjnego w różnych postępowaniach (w postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 80 u.s.p. i w postępowaniu dyscyplinarnym), a więc przez różne sądy w tym samym przedmiocie. Prowadziłoby to także do oczywiście wadliwej konkluzji, że sądem dyscyplinarnym sędziów sądów administracyjnych jest zarówno Sąd Najwyższy jak i Naczelny Sąd Administracyjny.

Uwzględniając powyższe należy zatem przyjąć, że zważywszy na treść art. 9 u.s.a. w zw. z art. 29 § 1 i 49 § 1 u.s.a. oraz art. 80 § 1 p.u.s.p. w zw. z art. 119 p.u.s.p., sądem właściwym do rozpoznania wniosku o pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego sądu administracyjnego jest sąd dyscyplinarny sędziów sądów administracyjnych, a więc Naczelny Sąd Administracyjny.

Takie stanowisko było i jest powszechnie przyjmowane w piśmiennictwie oraz w judykaturze zarówno Sądu Najwyższego, jak i Naczelnego Sądu Administracyjnego, na podstawie przepisów obowiązujących w przeszłości jak i obecnie (zob. W. Koziół, Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów. Komentarz, Warszawa 2005, s. 207, P. Balic, Właściwość sądu w przedmiocie wydania uchwały zezwalającej na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego, Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 1 czerwca 2021 r., I DI 16/21, postanowienie Sądu Najwyższego z 22 maja 2003 r., SNO 35/03, uchwała Naczelnego Sądu Administracyjnego z 7 listopada 2018 r., D 2/23, postanowienia Sądu Najwyższego z: 29 marca 2023 r., I ZI 11/23; z 12 września 2023 r., II ZO 44/23; z 16 czerwca 2021 r., I DI 28/21; z 21 grudnia 2023 r., II ZO 11/22).

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[M. T.]

[ms]